Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2015–2016

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1867

Vragen van het lid **Duisenberg** (VVD) aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over *het bericht dat opleidingen studenten verkeerd voorlichten over arbeidsmarktkansen* (ingezonden 11 februari 2016).

Antwoord van Minister **Bussemaker** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 14 maart 2016).

Vraag 1
Bent u bekend met het bericht dat studenten verkeerd worden voorgelicht door onderwijsinstellingen aangaande arbeidsmarktkansen?[1] [2]

Antwoord 1
Ja.

Vraag 2
Deelt u de mening dat inzicht in het arbeidsmarktperspectief voor studenten van het hoogste belang is voor een bewuste studiekeuze en dat het onaccep-tabel is dat studenten verkeerde baankansen geschetst krijgen door onder-wijsinstellingen?

Antwoord 2
Ik hecht zeer aan de student op de juiste plek. Zo kunnen wij kansen bieden aan iedere student om zich te ontplooien, zijn talenten tot ontwikkeling te laten komen en het opleidingsniveau te bereiken dat bij hem past. Het gehele studiekeuzeproces, van de eerste oriëntatie tot en met de studiekeuzecheck, draagt bij aan een bewuste studiekeuze. Uit de Monitor Beleidsmaatregelen 2014[3] blijkt dat er een sterke relatie is tussen een bewuste studiekeuze en de match die studenten bij hun opleiding ervaren.
In het studiekeuzeproces moet de aankomende student kunnen rekenen op correcte en toereikende studiekeuzeinformatie. Ik deel de mening dat informatie over het arbeidsmarktperspectief belangrijk is. Daarnaast is andere informatie ook belangrijk voor een goede en bewuste studiekeuze, zoals informatie over de inhoud van de opleiding, gegevens over de doorstroom

[1] http://www.metronieuws.nl/nieuws/binnenland/2016/02/studenten-fout-voorgelicht-over-arbeidskansen
[2] http://demonitor.ncrv.nl/
[3] ResearchNed (2014) *Monitor Beleidsmaatregelen 2014, Studiekeuze, studiegedrag en leengedrag in relatie tot beleidsmaatregelen in het hoger onderwijs.*ResearchNed, Nijmegen.

ah-tk-20152016-1867
ISSN 0921 - 7398
's-Gravenhage 2016

naar een volgend jaar, hoeveel studenten er in de opleiding zitten, de aansluitende op masteropleidingen et cetera. De Monitor Beleidsmaatregelen 2014 laat zien dat met name een studiekeuze die is gebaseerd op een combinatie van inhoudelijke interesse, de aansluiting bij capaciteiten en het soort beroep dat men wil uitoefenen de kans op uitval verkleint, en daarmee de kans op studiesucces vergroot.
In de uitzending van het programma «De Monitor» is gebleken dat het arbeidsmarktperspectief voor universitaire bacheloropleidingen in de studiebijsluiter niet correct is weergegeven. Ik betreur, net als Studiekeuze123 en de VSNU, dat deze fout is gemaakt. In de beantwoording van de Kamervragen van de leden Kerstens en Mohandis, die een dezer dagen aan uw Kamer wordt verzonden, ga ik in op de oorzaak daarvan en hoe deze fout zo snel mogelijk hersteld gaat worden. Studiekeuze123 zorgt met spoed voor een gerepareerde studiebijsluiter met daarop een aangepast cijfer zowel voor de website van Studiekeuze123 als voor de websites van de universiteiten, waar aankomende studenten die dit jaar kiezen voor een wo-bachelor, gebruik van kunnen maken. In afwachting van deze reparatie nemen universiteiten een disclaimer op bij de huidige studiebijsluiter. Studiekeuze123 heeft als snelle reparatie ook op haar website bij de betreffende studiebijsluiters een toelichting opgenomen en in de betreffende studiebijsluiters aangekondigd dat in maart 2016 aangepaste cijfers komen.
Naast dit alles vindt in mei of juni een algehele update van de studiebijsluiter plaats, waarin ook een aanpassing van deze arbeidsmarktindicator plaatsvindt op basis van de nieuwste alumni-gegevens uit de HBO-Monitor en de Nationale Alumni Enquête van de VSNU (voorheen: WO-Monitor). De betrokken partijen (Vereniging Hogescholen, VSNU,ISO, LSVb en Studiekeuze123) gaan hierbij tevens na in hoeverre de voorlichting over de arbeidsmarktsituatie nog verder verbeterd kan worden.

Vraag 3
Op welke wijze gaat u naar aanleiding van de reportage in Monitor de studiebijsluiter verbeteren, die naar aanleiding van de motie Lucas c.s.[4] in het gehele hoger onderwijs is ingevoerd en breed ondersteund wordt door studentenorganisaties?

Antwoord 3
Zie mijn antwoord op vraag 2.

Vraag 4
Deelt u de mening dat alumni een waardevol aanvullend inzicht kunnen geven in de aansluiting van een studie op de vereisten van de arbeidsmarkt en dat daarom de suggestie van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) om een alumnimonitor toe te voegen een waardevolle is en uitwerking verdient? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat dit vervolg krijgen?

Antwoord 4
Ja, deze mening deel ik. Zoals ik in de strategische agenda «De waarde(n) van weten» heb aangegeven, heb ik in tijdens de HO-tour vernomen dat hogescholen en universiteiten afgestudeerden veel meer zouden kunnen benutten voor een terugkoppeling van de aansluiting van het curriculum op de beroepspraktijk. Een actiever alumnibeleid kan zodoende bijdragen aan een betere aansluiting van het curriculum van opleidingen op de beroepspraktijk. Uit onderzoek van het ISO[5] blijkt bovendien dat alumni ook bereid zijn om een bijdrage te leveren.
Met de Landelijke Studentenvakbond ben ik in gesprek over het voorgestelde instrument van de alumnimonitor. Hierbij merk ik op dat zowel in het wo als in het hbo al een monitor bestaat. De VSNU voert tweejaarlijks de Nationale Alumni Enquête (voorheen: WO-Monitor) uit en de Vereniging Hogescholen jaarlijks de HBO-Monitor. In beide onderzoeken worden zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens over de arbeidsmarktpositie verzameld, en worden

[4] Kamerstuk 31 288, nr. 245
[5] Interstedelijk Studenten Overleg (2015) Blik op de toekomst. *Een onderzoek naar de taak van opleidingen voor een goede aansluiting van het hoger onderwijs op de arbeidsmarkt/maatschappij.*ISO, Utrecht

alumni bevraagd over het curriculum in relatie tot de arbeidsmarkt. Het verdient een verkenning om na te gaan of deze bestaande instrumenten verder geoptimaliseerd kunnen worden wat betreft de verzameling van gegevens en de vertaling van de gegevens naar studiekeuzeinformatie. Ik heb met de studentenbonden afgesproken over dit onderwerp in gesprek te blijven.

Vraag 5
Op welke andere wijze gaat u de studiekeuzevoorlichting verbeteren in het hoger onderwijs, naast de reeds genomen stappen met betrekking tot de studiebijsluiter, de vervroegde inschrijfdatum van 1 mei en de verplichte studiekeuzecheck (matching) activiteiten?

Antwoord 5
In de afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan studiekeuzeinformatie. Naast de studiebijsluiter, de website van studiekeuze123 en de website startstuderen.nl voer ik sinds twee jaar de campagne «studeer met een plan». Onderdeel van deze campagne is een brief aan alle havo en vwo eindexamenkandidaten en mbo4 studenten die in het laatste jaar van hun opleiding zitten. Deze brief ontvangen zij in het begin van het laatste jaar van hun vo- of mbo4-opleiding en hierin worden zij gewezen op het belang van een goede studiekeuze en de mogelijke instrumenten die zij kunnen gebruiken om tot deze goede studiekeuze te komen en zich voor te bereiden op een opleiding in het hoger onderwijs.
De hogescholen en universiteiten zijn twee jaar geleden gestart met de studiekeuzecheck. De komende jaren gaat het erom de effecten daarvan te monitoren en te leren van de eerste ervaringen met de studiekeuzecheck, te onderzoeken wat werkt voor welke groepen, en om het uitwisselen van good practices. In de komende jaren zal daarom blijvend aandacht gegeven worden aan deze studiekeuzecheck.
Ook wil ik blijvend aandacht besteden aan loopbaanoriëntatie en studiekeuzebegeleiding. Dit zal ik onder andere doen door middel van het stimuleren van samenwerking in de onderwijsketen. Een voorbeeld van een dergelijke samenwerking in de onderwijsketen is het project HBO-module van NHL hogeschool en ROC Friese Poort. Studenten van ROC Friese Poort volgen gedurende negen weken een programma dat wordt verzorgd door een hbo- en een mbo-docent, gericht op een goede studiekeuze. Zoals ik in de strategische agenda «De waarde(n) van weten» heb aangegeven zal ik voor de samenwerking vo-ho en mbo-hbo ook expliciet aandacht vragen in de toekomstige kwaliteitsafspraken ho en mbo.

Vraag 6
Deelt u de mening dat loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) aan scholieren op het voortgezet en middelbaar onderwijs een minstens zo belangrijke rol spelen als de voorlichting door hoger onderwijs instellingen, maar dat de vormgeving en kwaliteit hiervan veelal te wensen overlaat? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat u eraan doen om dit te verbeteren?

Antwoord 6
Een goede studiekeuze start met een gedegen oriëntatie. De vo-scholen en de mbo-instellingen spelen hier een belangrijke rol in middels het aanbieden van Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB). De afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan de kwaliteit van LOB en zijn veel verbeteringen doorgevoerd. Het LOB verdient echter blijvend aandacht. Samen met Minister Asscher heb ik in november 2015 een brief[6] over de aanpak van jeugdwerkloosheid aan uw Kamer verzonden waarin het kabinet heeft aangekondigd het loopbaanleren een stevigere plek in het onderwijs te willen geven. In deze brief heb ik toegezegd in het voorjaar van 2016 een sectoroverstijgende brief Loopbaanleren aan de Tweede Kamer te sturen. De evaluatie van de stimuleringsregeling LOB in het mbo en de nieuwe ondersteuningsafspraken voor 2016 maken ook deel uit van deze brief. Daarnaast worden uitkomsten uit lopende onderzoeken, zoals het haalbaarheidsonderzoek van de VO-raad

[6] Kamerbrief Aanpak jeugdwerkloosheid (Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 29 544, nr. 674).

naar een bovensectoraal stroompunt LOB (een kennis- en expertisecentrum), eveneens meegenomen.
Zie ook mijn antwoord op vraag 5.

Vraag 7
De banen van morgen zijn onvoorspelbaar, toch is er een aantal opleidingen dat structureel studenten opleidt waarvoor het arbeidsmarktperspectief evident slecht is; overweegt u voor deze opleidingen een arbeidsmarktfixus in te stellen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat besluitvorming hieromtrent plaatsvinden?

Antwoord 7
Voorop staat dat ik groot belang hecht aan een toegankelijk hogeronderwijstelsel. Studenten moeten zo veel mogelijk de studie kunnen volgen van hun keuze. Dit betekent dat ik zeer terughoudend ben met instrumenten die de toegankelijkheid beperken. De arbeidsmarktfixus is een ultimum remedium, die alleen ingezet wordt als andere instrumenten zijn uitgeput. Daarvan is nu geen sprake en om die reden ben ik niet voornemens een arbeidsmarktfixus in te stellen. Ook benadruk ik in dit kader nogmaals het belang van correcte en toereikende studiekeuzeinformatie, waaronder de informatie over het arbeidsmarktperspectief zoals deze is opgenomen in de studiebijsluiter en op de website van studiekeuze123.
De arbeidsmarkt ontwikkelt zich zeer snel. Enerzijds verdwijnen banen en anderzijds ontstaan de komende jaren nieuwe banen waar we nu nog geen weet van hebben. Het onderwijs leidt niet (meer) op voor een baan voor het leven, maar voor een loopbaan op een steeds dynamischere arbeidsmarkt. Hogescholen en universiteiten dragen de verantwoordelijkheid dat het onderwijs dat zij aanbieden aansluit bij waar de huidige arbeidsmarkt en de arbeidsmarkt van de toekomst om vraagt.
De steeds dynamischere arbeidsmarkt is ook nu zichtbaar. Zo werkt ruim 25% van de hbo afgestudeerden 1,5 jaar na afstuderen in een andere sector dan de sector waarin ze zijn opgeleid. Dit maakt bovendien dat het zeer complex is om het aantal banen in een bepaalde sector te koppelen aan het aantal studenten van een opleiding.

Vraag 8
Deelt u de mening dat er niet alleen bij nieuwe, maar ook bij bestaande opleidingen regelmatig kan worden gekeken naar de macrodoelmatigheid? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke stappen gaat u ondernemen om het aanbod van bestaande opleidingen tegen het licht te houden ten einde een bovenmatig aanbod terug te dringen?

Antwoord 8
Ik vind het belangrijk om te blijven kijken naar het bestaand onderwijsaanbod en regelmatig de vraag te stellen of dat aanbod nog aansluit bij de behoefte op de arbeidsmarkt, de maatschappelijke behoefte en de wetenschappelijke behoefte. Ik doe dat nu op een aantal manieren. Zo maakt de CDHO sectorale analyses waarbij gekeken wordt naar de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden en of het huidige aanbod aanpassingen behoeft, en worden in het hbo en wo met enige regelmaat sectorale verkenningen gedaan en sectorplannen gemaakt. Met de VH is in het Hoofdlijnenakkoord (2011)[7] afgesproken dat het onderwijs periodiek wordt doorgelicht in sectorale verkenningen. Doel hiervan is de beoordeling van de aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen en de wensen van het werkveld. De analyses, verkenningen en sectorplannen hebben in verschillende sectoren al effect gehad. Het heeft bijvoorbeeld geleid tot een conversie in de technieksector in het hbo en tot meer samenwerking en capaciteitsreductie van bacheloropleidingen in de kunstensector, gekoppeld aan kwalitatieve versterking in de vorm van masteropleidingen. Ook in het wo hebben vergelijkbare initiatieven plaatsgevonden; zo neemt de sector geesteswetenschappen zelf verantwoordelijkheid voor het landelijk aanbod van kleine en unieke opleidingen. Deze analyses en

[7] Kamerbrief Aanbieding hoofdlijnenakkoord HBO-raad-OCW (Tweede Kamer, vergaderjaar 2011–2012, 31 288, nr. 247).

sectorale verkenningen vormen een goede aanvulling op de beleidsregel macrodoelmatigheid.
Zoals aangekondigd in de strategische agenda «De waarde(n) van weten», voer ik voor de zomer een toekomstverkenning uit naar nieuw macrodoelmatigheidsbeleid. Hierbij wordt zowel beleid gericht op nieuwe opleidingen als op bestaand aanbod betrokken.
Zie ook mijn antwoord op vraag 7.